

วิธีการที่บทละครยุคปัจจุบันใช้ตำนานอเลกตราเป็นโครงเรื่อง

ในสมัยใหม่นักประพันธ์ที่นำตำนานอเลกตรามาใช้เป็นโครงเรื่องโศกนาฏกรรม และนำชื่อเสียงมาให้ ได้แก่ ยูจีน โอนีล (Eugene O'Neill) และฌอง จีโรดู (Jean Giraudoux) โดยทั้งสองมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน

ยูจีน โอนีล

โอนีลแต่งละครชุด "Mourning Becomes Electra" (1931) โดยนำตำนานมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับความประสงค์ซึ่งเห็นได้ชัดในคำถามของเขาว่า

Is it possible to get modern psychological approximation of the Greek sense of fate into such a play which an intelligence of today, possessed of no belief in God or supernatural retribution, could accept and be moved by?³⁰

โอนีลจึงเสนอตำนานโบราณนี้โดยใช้วิธีการของละครสมัยใหม่เพื่อแสดงให้เห็นว่าชะตากรรมของตระกูลเอทริอูสนั้นมิได้เกิดจากการบังคับบัญชาของพระเจ้า หากเกิดจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ สังคม ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและปมเพศทางหลักจิตวิทยาเป็นเครื่องผลักดันและมีบีบบังคับให้ตัวละครกระทำสิ่งต่าง ๆ ลงไป โอนีลได้ใช้หลักจิตวิทยาของฟรอยด์ประสานกับการเขียนแบบธรรมชาตินิยม (naturalism) มาใช้ในการเขียนละครชุดนี้ และการเขียนแนวธรรมชาตินิยมนั้นก็คือ เป็นการเขียนที่มองชีวิตด้วยสายตาของนักวิทยาศาสตร์ว่ามนุษย์ถูกกักกันด้วยสภาพแวดล้อม ดังนั้นมนุษย์ต้องตกอยู่ในกับดักของตนเอง

³⁰Eugene O'Neill, "Working Notes And Extracts From A Fragmentary Work Diary", in American Playwright on Drama (New York : Hill & Wang, 1965), p. 31

เพราะพลังบังคับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นต้นเหตุให้เกิดโศกนาฏกรรมในชีวิตของตัวละครขึ้น

นอกจากนี้ โอนีลยังเสนอละครแบบสมจริง เลียนแบบชีวิตและมนุษย์ให้ใกล้เคียงกับสังคมปัจจุบัน เสนอชีวิตที่ใกล้ตัวทั่วไปในสังคม ใช่ว่าภาษาที่พูดกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน และสนใจปัญหาของบุคคลแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่ม เหตุของการกระทำและผลต่อเนื่องที่ได้รับ เขายังให้ความสนใจในความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครด้วย จะเห็นว่าในบทละครชุดนี้โอนีลได้อาศัยโครงเรื่องโบราณมาดัดแปลง เน้นความสำคัญที่ตัวละครมากกว่าโครงเรื่องโดยเฉพาะตัวละครอิเลกตรา ถึงที่โอนีลมีความเห็นว่า

Greek plot gives modern Electra figure in play tragic ending worthy of character --- a weakness in what remains to us of Greek tragedy that there is no play about Electra's life after the murder of Clytemnestra. Surely it possesses imaginative tragic possibilities as any of the plot.³¹

เค้าโครงเรื่องของกรีกนั้นให้ความสำคัญของอิเลกตราในการแก้แค้น โอนีลเห็นว่าอิเลกตราน่าจะพบกับจุดจบที่เศร้า เพราะผลของการกระทำนั้นมากกว่าไอเรสตีส์ ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือ แต่บทละครกรีกมีไคลด์วถึงความผิดของอิเลกตราเลย ไอเรสตีส์กลับเป็นผู้ถูกลงโทษจากเทพแห่งการแก้แค้นแต่ผู้เดียว โอนีลจึงนำข้อสังเกตนี้นมาเพิ่มเติมในบทละครของเขา โดยแสดงให้เห็นชีวิตที่น่าเศร้าของอิเลกตราอย่างชัดเจนในตอนจบเรื่อง

ในขณะที่เดียวกัน แม้ว่าโอนีลจะเสนอละครชุดในลักษณะละครสมัยใหม่ แต่เขาก็ยังคงความเป็นกรีกในละครเรื่องนี้ด้วยทุก ๆ อย่างที่เป็นของกรีกนั้นโอนีลพยายามคงไว้ให้คล้ายคลึงกับของเดิมที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น เวลาที่เกิดขึ้นในตำนานเป็นเวลาสมัยสงครามทรอย โอนีลก็ได้ใช้ยุคสงครามกลางเมืองของอเมริกาแทนสังคมกรีกในสมัยนั้น เครื่องในศาสนาและความเชื่อพระเจ้า โอนีลก็ได้ใช้สังคมนิวอิงแลนด์ที่มีความเคร่งในศาสนาโปรเตส-

³¹ Ibid, pp. 3 - 4.

แดนที่ นิกายพิวริตัน (Puritanism) แทนเช่นกัน นอกจากนั้นยังสร้างตัวละครตระกูลแมนนอนให้มีชาติตระกูลสูง เช่นเดียวกับตระกูลของอิลเลกตรา ซึ่งเป็นการคงหลักละครกรีกที่ว่าตัวละครเอกจะต้องอยู่ในตระกูลสูง ความตั้งใจของโอนัลที่จะคงความเป็นกรีกและตำนานอิลเลกตราให้มากที่สุดนั้นเห็นได้จากความตั้งใจของเขาที่ตั้งชื่อตัวละครส่วนมากให้คล้ายกับชื่อเดิมของกรีก เช่น เอสรา แมนนอน (Ezra Mannon) แทนอคาแมนนอน/ไอริน (Orin) แทนโอเรสทีส/คริสทีน (Christine) แทนโคลเทมเนสตรา เป็นต้น

แม้ในด้านการละคร โอนัลก็ยังใช้ประโยชน์จากวิธีการละครคลาสสิกด้วย เช่น การขยายบทละครอิลเลกตราของโซโฟคลีสและยูริพิดีสให้เป็นละครชุด การนำวิธีการใช้หน้าฉากของกรีกมาดัดแปลงใช้ เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงลักษณะเด่นของคนในตระกูลแมนนอน อันเกิดจากอิทธิพลของระเบียบและกฎในสังคมที่พวกเขาอาศัยถือ

Keep mask conception --- but as Mannon background --- What I want from this mask concept is a dramatic arresting visual symbol of the separateness, the fated isolation of the family, the mask of their fate which makes them dramatically distinct from the rest of the world.³²

แม้แต่ฉากบ้านของตระกูลแมนนอนก็ยังรักษาความเป็นกรีกไว้ เสา (columns) ต้นสูงใหญ่หน้าบ้านเตือนให้ระลึกว่าละครเรื่องนี้เลียนแบบมาจากละครกรีก โอนัลได้ใช้ฉากบ้านเป็นสัญลักษณ์ของชตากรรม พวกแมนนอนซึ่งมีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยว ตัดออกจากโลกภายนอกที่สว่างงาม เงาของแนวเสาสีขาวที่ทาบลงกับบ้านเปรียบเสมือนหน้าฉากหรือการที่สีหน้าซ่อนความรู้สึกของพวกแมนนอน

... The soft light of the declining sun shines directly in front of the house, shimmering in a luminous mist on the white

³² Ibid., p. 5.

portico and the gray stone wall behind, in tensifying the whiteness of the columns, the somber grayness of the wall --- white columns cast black bars of shadow on the gray wall behind them. --- The temple portico is like an incongruous white mask fixed on the house to hide its somber gray ugliness.³³

นอกจากนั้นไอน์ลยังได้นำวิธีการลูกคู่ของละครกรีกเข้ามาใช้ในบทละครของเขาอีกด้วย แต่นำมาปรับปรุงให้เข้ากับการแสดงละครอย่างใหม่ วิธีการลูกคู่ซึ่งไอน์ลนำมาใช้นั้น น่าจะรับมาจากโซโฟคลีสในแง่ที่ว่า ให้ลูกคู่แสดงเป็นตัวละครด้วยโดยไอน์ลได้นำลูกคู่มาใช้ โดยแบ่งออกเป็นสองระดับคือ พวกชาวบ้านทั่วไปและตัวละครที่มีบทบาทเคียงคู่ไปกับพวกแมนนอน ได้แก่ ปีเตอร์และเฮเซล (Peter & Hazel) ทั้งนี้เพื่อนเน้นความผิดแผกของตระกูลแมนนอนที่แตกต่างไปจากสังคมชาวบ้านทั่วไป และแม่แก่สังคมพิวริตันด้วยกัน

พวกชาวบ้านนั้น ไอน์ลได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ตามหน้าที่ของลูกคู่กรีก โดยให้เป็นตัวแนะนำผู้ดูให้รู้จักเรื่องราวทั่วไปของพวกแมนนอนเป็นพื้นฐาน ก่อนที่ผู้ดูจะรู้ถึงภูมิหลังและการกระทำของพวกแมนนอนอย่างละเอียดทั่วไป ในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นความแตกต่างของสังคมแมนนอนที่เต็มไปด้วยกฎเกณฑ์และสังคมของชาวบ้านธรรมดาที่มีความอยากรู้อยากเห็น ซุบซิบนินทาเรื่องราวของผู้อื่นทั่วไป ซึ่งลักษณะนิสัยนี้ไอน์ลใช้ให้เป็นประโยชน์ตามหน้าที่ของลูกคู่กรีกซึ่งมักจะวิจารณ์การกระทำของตัวละครเอก ไอน์ลใช้สังคมชั้น ๆ ของชาวบ้านที่ไม่เคร่งครัดในศาสนา มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ มีชีวิตอย่างสนุกสนาน เพื่อช่วยแสดงความเค้นของสังคมแมนนอนที่สูงกว่าคนอื่น และจำต้องรักษารูานะของตนไว้ให้อยู่ในระดับนั้นตลอดไป ในขณะที่เดียวกันความแตกต่างกันอย่างเด่นชัดระหว่างสองสังคมช่วยให้ลูกคู่กลุ่มนี้มีโอกาสเห็นข้อผิดของพวกแมนนอนอย่างถนัดและวิจารณ์ออกมาได้ละเอียดแจ่มแจ้ง

³³ Eugene O'Neill, "Mourning Becomes Electra." Nine Plays By Eugene O'Neill (New York : The Modern Library, 1959), p.687.

ส่วนปีเตอร์และเฮเซลนั้น แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยที่ตรงกันข้ามกับพวกแมนนอน ทั้ง ๆ ที่อยู่ในฐานะสังคมเดียวกัน นับถือศาสนาที่เคร่งครัดและมีตระกูลสูงเช่นกัน ปีเตอร์และเฮเซล ต่างก็มีทุกอย่างคล้ายกับลาวิเนีย (Lavinia) และโอริน แต่ทั้งสองก็ดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข อยู่ในโลกของเขาที่สะอาดและบริสุทธิ์กว่า โอนีลใช้บทของคนที่สองวิจารณ์ลักษณะนิสัยของลาวิเนียและโอรินพร้อมทั้งพวกแมนนอน แทนที่จะเป็นการวิจารณ์ด้วยปากเช่นตัวละครชาวมาช นัมเป็นการทำหน้าที่ลูกคู่ที่ไซโฟคลิสตั้งไว้มาใช้ในวงที่ลึกและกว้างกว่า

จะเห็นได้ว่า โอนีลได้นำวิธีการของละครคลาสสิกเข้ามาใช้ในบทละครเพื่อสื่อความหมายต่าง ๆ ที่ตองย้าให้ดูเข้าใจชัดแจ้งยิ่งขึ้นด้วย การใช้วิธีการต่าง ๆ เช่นหน้าฉาก ลูกคู่ หรือฉากลวนชายแสดงให้เห็นความรู้สึกภายในของตัวละคร ความขัดแย้งของตัวละครก็มีอำนาจสังคมในบทละครเรื่องนี้ และเพื่อช่วยให้ดูเข้าใจละครได้ง่ายยิ่งขึ้น โอนีลได้จำลองความคิดความรู้สึกของตัวละครออกมาให้เห็นในลักษณะรูปธรรมด้วย

จงจีโรกุ

ในบทละครเรื่อง "Eletre" (1937) จีโรกุใช้ตำนานอิเลกตราแตกต่างไปจากโอนีล เพราะเรื่องนี้เป็นบทละครที่เสนอความคิด (theater of ideas) มิใช่เสนอภาพชีวิต เช่นโอนีล จีโรกุตั้งใจที่จะเสนอความคิดขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกคืออิเลกตราและอีจิสทุส ซึ่งมีทัศนะแตกต่างกัน

อิเลกตรา มีความคิดตรงกับทัศนะสมบูรณนิยม (Absolutism) ที่ว่า คาทางจริยะ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมา ไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่หรือเวลาใดก็ตาม คุณค่านั้นจะไม่เปลี่ยนแปลงและจะคงเป็นเช่นนั้นตลอดไป นอกจากนั้นคาทางจริยะยังไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งใดแม้แต่จิตใจ นักสมบูรณนิยม (absolutist) จึงมักกล่าวว่า

I was not merely asserting that what one society thinks is right, another society also thinks is right. I was asserting that what is right in one society must be right in all societies, whether they

think so or not.³⁴

ส่วนอภิปรัชญาที่มีความคิดตรงกับทัศนะสัมพัทธ์นิยม (Relativism) อันยึดถือว่า ค่าทางจริยะนั้นไม่มีมาตรฐานตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้และขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละบุคคล สังคมแต่ละสังคม สถานที่และเวลาตลอดจนความเชื่อมีส่วนให้ค่าทางจริยะนั้นแปรได้

What the relativist means to assert is, --- that the very same same kind of action which is right in one country and period may be wrong in another. ... There are no objectively true moral standards at all. There is no single universal objective standard. Nor are (sic) there a variety of local objective standards.³⁵

ในบทละครเรื่องนี้ จีโรกูได้เปลี่ยนประเด็นจากความยุติธรรมของพระเจ้ามาเป็นความยุติธรรมที่มนุษย์เป็นผู้ตัดสิน อันขึ้นอยู่กับความคิดของมนุษย์แต่ละคน ทัศนะความยุติธรรมของอิลเกตราตรงกับลัทธิสัมบูรณ์นิยม ในขณะที่ทัศนะความยุติธรรมของอภิปรัชญาตรงกับลัทธิสัมพัทธ์นิยม ดังได้กล่าวไว้ในข้างต้น

จีโรกูได้เสนอตำนานในลักษณะละครกรีก โดยมีได้เปลี่ยนแปลงชื่อ สถานที่และเวลาให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ เช่น โอนีล มีหน้าซ้ำจีโรกูได้เน้นทางด้านความคิดและปรัชญามากกว่าที่จะเน้นให้เห็นลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมทางจิต และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม เช่น บทละครของ โอนีล ในขณะที่เดียวกันจีโรกูก็ยังคงใช้วิธีการบางอย่างของละครกรีกเข้าช่วยเสนอเบื้องหลังซับซ้อนของตัวละคร นั่นคือ การใช้ลูกคู่แบบละครกรีกโดยให้คนขอทานและยูเมนิคิส เป็นผู้สังเกตการกระทำต่าง ๆ ของตัวละคร พร้อมทั้งวิจารณ์การกระทำของตัวละครอื่น ๆ เสมือนกับลูกคู่ละครกรีก ซ่อนช่วยทำให้ผู้ดูสามารถเข้าใจเรื่องได้กระจ่างแจ่มยิ่งขึ้น เพราะละครเรื่องนี้เป็นบทละครที่ซับซ้อน ซึ่งจีโรกูตั้งใจเสนอให้เห็นแง่มุมความขัดแย้งเป็นสำคัญ การใช้

³⁴Paul W. Taylor (ed.), Problems of Moral Philosophy (Belmont : Dickenson Publishing Co., Inc., 1967), p.49.

³⁵Ibid., pp. 52 - 3.

ลูกคู่เขาช่วยจะสามารถทำให้ผู้เข้าใจความซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง การใช้โครง-
เรื่องรอง (subplot) ประเภทที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับโครงเรื่องหลัก (main plot) ยัง
ช่วยทำให้ผู้เข้าใจตัวละครได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

บทละครเรื่องนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่อยู่ในช่วง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นยุคทองของจี ีโรกู
(1926 - 1934) เรื่องทั้งหลายในยุคนี้เช่น Siegfried (1928) La Guerre de
Troie N'aura Pas Lieu (1935) ล้วนแต่สะท้อนสถานการณ์ของประเทศและของโลก
ในขณะนั้น ในบทละคร "Electre" ก็เช่นกัน จี ีโรกูอาจเสนอให้เห็นการเมืองของฝรั่งเศสใน
ระบอบนั้นว่า มีความขัดแย้งอย่างไร จี ีโรกูได้สะท้อนสถานการณ์ในขณะนั้นแล้ววาดภาพเสริมไป
ตามจินตนาการและความคิดเห็นของตน ความขัดแย้งของอิลเลกตราและอูจิสตุส เปรียบเสมือน
สัญลักษณ์แห่งความขัดแย้งภายในประเทศฝรั่งเศส (1934 - 37) ระหว่างพวกฝ่ายซ้าย
(Popular Front) อันได้แก่พวกที่ก้าวหน้าทั้งหลายที่รวมกลุ่มต่อต้าน พวกอนุรักษนิยมใหม่
(Neoroyalist) โดยเฉพาะผู้บริหารคนหนึ่งในรัฐบาลคือ สตราวิสกี (Starvisky) ซึ่งมี
เรื่องอื้อฉาวเกี่ยวกับการเงิน ในขณะเดียวกัน ชัคกี้ที่ยกมาโจมตีเมืองอาร์โกสในบทละคร
อันเป็นตอนที่จี ีโรกูวาดภาพเสริมจากตำนานก็เปรียบเสมือนสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งกำลัง
เริ่มขึ้น จี ีโรกูอาจต้องการให้บทละครเรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์แก่ประเทศชาติ และต้องการจะ
เสนอแนวความคิดทางการเมืองของเขาโดยให้ฝรั่งเศสหันมาพิจารณานโยบายของประเทศ
เสียใหม่ ภาพที่เมืองอาร์โกสต้องพินาศลงเพราะความคิดของอิลเลกตราแต่ฝ่ายเดียวนั้น อาจ
เป็นสิ่งที่จี ีโรกูได้เล็งการณ์ไกลไว้ในภาคหน้าว่า อาจเกิดขึ้นได้กับฝรั่งเศส และก็เป็นความ
จริงในที่สุดว่า กรุงปารีสต้องถูกยึดครองโดยเยอรมันในสงครามโลกครั้งที่สองและพวกฝ่าย
ซ้ายก็ประสบความล้มเหลวในการบริหารประเทศเหมือนกันที่ได้โจมตีพวกอนุรักษนิยมใหม่ไว้
ความคิดของจี ีโรกูในข้อนี้อาจเป็นความคิดคาดการณ์ล่วงหน้าของเขาและเขาอาจใช้บทละคร
เรื่องนี้ช่วยแนะนำหวังเตือนสติทางอ้อมแก่ผู้บริหารนักการเมืองและประชาชนให้หันมาร่วมมือ
กันแก้ไขและป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากภายนอกให้รอบคอบก่อนที่จะสายเกินไป และเกิด
ความวุ่นวายภายในประเทศ